

УДК 82(477.51)-051

Сергій Павленко

ПРОТИВНИЙ ВАСИЛЬ ЧЕПУРНИЙ.

Чепурний В. Титли і коми.

Брустури: Дискурсус, 2023. 272 с.

DOI: 10.58407/litopis.240216

© С. Павленко, 2024. CC BY 4.0

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5388-6875>

Практично 97 відсотків чернігівських літераторів, журналістів не записані в бібліотеках як читачі. Так, вони приходять на презентації книг, заходи, але... факт є фактом – рідко їх побачиш біля столу замовлень, у читальному залі... Чому? Думаю, що для них немає такої інтелектуальної потреби. У цьому зв'язку, схоже, важко не назвати Василя Чепурного противним, бо він... на відміну від більшості колег займає протилежну від них позицію. Яку? Він практично щомісяця-щотижня знаходить час, щоб забігти в обласну бібліотеку подивитися свіжі номери часописів, книжні новинки. Крім цього, поціновувач художнього слова багато купує літератури... П'ята книга В. Чепурного «Титли і коми», що вийшла 2023 року, відкриває завісу, що читав впродовж десятиліть автор. Багато знайомих відомих імен з літератури, проте... у своєрідно-«противному»¹ осмисленні їхнього творчого доробку, життєвої позиції. Автор ретельно ознайомився не тільки з творами цікавих йому діячів, а й прочитав опубліковані листи останніх, біографії, студії про них.

ВАСИЛЬ ЧЕПУРНИЙ

ТИТЛИ І КОМИ

Фактично, це літературознавчо-історичне міні-розслідування без дотримання традиційних правил поблажливості-шанобливості до творчих персон: насамперед вражаючий критичний погляд на родину Коцюбинських, а також на позицію, ідеї, образний світ О. Пушкіна, Ф. Достоєвського, А. Ахматову, П. Куліша, М. Вовчка, М. Гоголя, П. Тичину, Є. Євтушенка та багатьох сучасних російських письменників... Дісталось й чернігівським літераторам О. Яровому, Д. Іванову, С. Реп'яху. Багато шокуючої інформації (Юрій Коцюбинський не слухався матері й продовжував терор у рідному, захопленому більшовиками, Чернігові!) важко сприймати, але, схоже, ідея автора щодо кардинального переосмислення творчості співців радянсько-російських імперських наративів, стереотипів, схем вже дозріла й набуває актуальності. Він не першопроходець у цьому плані (пам'ятнико-пушкінопад в Україні цьому підтвердження). Та його закиди вищезгаданим відомим письменникам, а також Д. Павличку, В. Коротичу, навіть М. Слабошпицькому варто сприймати як послання до всіх

Фактично, це літературознавчо-історичне міні-розслідування без дотримання традиційних правил поблажливості-шанобливості до творчих персон: насамперед вражаючий критичний погляд на родину Коцюбинських, а також на позицію, ідеї, образний світ О. Пушкіна, Ф. Достоєвського, А. Ахматову, П. Куліша, М. Вовчка, М. Гоголя, П. Тичину, Є. Євтушенка та багатьох сучасних російських письменників... Дісталось й чернігівським літераторам О. Яровому, Д. Іванову, С. Реп'яху. Багато шокуючої інформації (Юрій Коцюбинський не слухався матері й продовжував терор у рідному, захопленому більшовиками, Чернігові!) важко сприймати, але, схоже, ідея автора щодо кардинального переосмислення творчості співців радянсько-російських імперських наративів, стереотипів, схем вже дозріла й набуває актуальності. Він не першопроходець у цьому плані (пам'ятнико-пушкінопад в Україні цьому підтвердження). Та його закиди вищезгаданим відомим письменникам, а також Д. Павличку, В. Коротичу, навіть М. Слабошпицькому варто сприймати як послання до всіх

¹ В. Чепурний це слово вживає в позитивному контексті щодо Олександра Кониського (с. 218) та інших діячів. Зрештою, і в академічному словнику рідної мови читаємо про одне з основних значень цього слова: «ПРОТИВНИЙ: Який не погоджується з чим-небудь, виступає проти чогось, не сприймає чогось» (Словник української мови: [в 11 т.]. Київ: Наукова думка, 1977. Т. 8. С. 316).

творчих особистостей: імперське мислення, конформізм, пристосуванство, відступ від правди, закривання очей на неї – це ті гріхи, які, може, і прощають читачі, але не його величність Час. Можна подискутувати з В. Чепурним із приводу його категоричних оцінок (скажімо, підрозділ «Шевченко і Пушкін: 150 років герцю»). Але це зробити буде важко, оскільки потрібно пройти той самий шлях, як і автор: тобто перечитати твори, щоденники як Т. Шевченка, так і О. Пушкіна...

Один із найцікавіших розділів книги – «Читачі в зоні». Дисиденти, виявляється, були уважними дослідниками всього, що виходило в журналах УРСР та й в СРСР. Фактично це був у таборах такий собі Інститут літкритики – безкомпромісної, дошкульної. Як їхні оцінки всього того збігаються із сучасними, незаангажованими на «ізмах»!

На наш погляд, у 4-й розділ «Маловідомі люди нашої культури» потрапили деякі фігури (М. Святоша, Я. Роцепій, М. Кибальчич, П. Прокопович), які проявили себе в інших сферах людської діяльності, а не в мистецтві, письменстві, журналістиці. Взагалі, їхні біографічні сюжети не вписуються в загальний контекст книги, яка все ж таки присвячена постатям літератури, мистецтва. Крім того, визначення «маловідомий» дуже сумнівне щодо художників М. Жука, В. Ємця, А. Шкурка та й до професора А. Погрібного, письменника Ю. Мушкетика.

Дошкульний «наїзд» В. Чепурного на доктора філології М. Наенка за його нотатки про Є. Євтушенка зроблений в образливий тональності («московська блекота»), дискусант не враховує ту обставину, що полемізує з автором понад 500 студій про діячів української літератури. Цей літературознавець підготував і видав «Історію української літератури» Д. Чижевського (1994), «Історію українського письменства» С. Єфремова (1996), твори письменників Розстріляного відродження І. Дніпровського, О. Слісаренка та Г. Косинки. А ще М. Наенко має в своєму доробку понад 20 монографій, зокрема «Інтим письменницької праці» (К., 2003), «Іван Франко: тяжіння до модернізму» (К., 2006), «Художня література України: від міфів до модерної реальності» (К., 2012). Дискутувати з ним як «советським професором» (с. 36) – це досить невдалий, бруталний прийом, що не додає плівків книзі.

Загалом непоганий нарис про О. Довженка. Вживання кінорежисера в сталінських реаліях, під наглядом чекістів та власної дружини, агентки спецслужби, його щоденникові записи – усе це автором описано з теплом і повагою до земляка. Мабуть, останнє все ж вплинуло на його оцінку – «просто геній» (с. 95). Натомість це дещо дисонує із загальним критично-зважувальним настроєм книги. Тим паче, що О. Довженко створив «Арсенал», «Аероград», «Щорс», «Мічурін» у відірваному від реалій буття спотвореному соціалістично-сталінському дусі, а в знаменитій «Землі» виставив справжніх господарів-хліборобів ворогами прогресу (вбили молодого тракториста-колгоспника Василя), хоча насправді вони, вигнані з власних хат, найчастіше стріляли-палили сільських активістів, що забирали останнє в трударів... Так, за кордоном фільм мав шалений успіх, але там ще не розуміли, які насправді зміни відбувалися в СРСР і як за ними прийде великий голод 1932–1933 рр.

Книгу «Титли і коми», попри зазначені вище недоліки, не ідеальність окремих нарисів, есеїв, написано цікаво, без втомлюючого багатослів'я, чим, як правило, грішать наші професійні літкритики та літературознавці. Загалом вона дає добрий привід подумати над нашим духовним спадком ХІХ–ХХ століть, оцінити його не тільки з позицій Правди, України, але й за творчою неповторністю сюжетів, ідей, образів.

Дата подання: 10 січня 2024 р.

Дата затвердження до друку: 10 березня 2024 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Павленко, С. Рецензія : Противний Василь Чепурний // Чепурний В. Титли і коми. Брустури: Дискурсус, 2023. 272 с. Сіверянський літопис. 2024. № 2. С. 161–162. DOI: 10.58407/litopis.240216.

Цитування за стандартом АРА

Pavlenko, S. (2024). Retsenzia : Protynnyi Vasyl Chepurnyi // Chepurnyi V. Tytly i komu. Brustury: Dyskursus, 2023. 272 s. [Review : Revolting Vasyl Chepurnyi // Chepurnyi V. Titling and commas. Brustury: Discursus, 2023. 272 c.]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 2, P. 161–162. DOI: 10.58407/litopis.240216.

